

Mary Lynch Barbera
și Tracy Rasmussen

TERAPIA AXATĂ PE COMPORTAMENTELE VERBALE

*Cum îi educăm pe copiii cu autism
sau cu alte afecțiuni de dezvoltare*

Prefață de Dr. Mark Sundberg

Traducere din limba engleză
de Monica Vișan

Editura For You
București

*Le dedic această carte fiilor mei, Lucas și Spencer.
Lucas m-a învățat să iubesc necondiționat,
să sper fără să mă aștept la ceva anume
și să apreciez fiecare pas mic pe drumul cel bun.
Spencer e un frate minunat pentru Lucas și cel mai atent,
iubitor și amuzant puști de 8 ani din toată lumea!*

Notă din partea editorului român

Editura For You le oferă cu toată dragostea această carte tuturor părinților care au copii cu autism sau cu alte afecțiuni conexe, din dorința de a-i ajuta în munca deosebită pe care o fac. Dragi părinți, vă dorim putere și iubire nelimitate!

Îi mulțumim din toată inima domnului Cosmin Oprea pentru ajutorul imens pe care ni l-a oferit în publicarea acestei cărți, supervizând termenii de specialitate.

Numeroase cărți publicate de Editura For You susțin că nu toți copiii diagnosticați cu autism chiar au această boală – și, într-adevăr, există numeroase cazuri de „vindecare” fără intervenția nimănui. Motivul este că ei nu se acomodează ușor în această lume și le trebuie timp ca să o facă – iar cel mai mult le trebuie IUBIRE. Când părinții înțeleg acest lucru, cea mai mare parte din problemă este rezolvată, în majoritatea cazurilor.

Bineînțeles că toți părinții își iubesc copiii, dar aici este vorba despre un cu totul alt fel de iubire. Copiii cu Sindrom Down au venit special ca să ne învețe ce înseamnă iubirea. Să învățăm de la ei!

Monica Vișan

Capitolul 1

SĂ ÎNCEPEM CU ANALIZA COMPORTAMENTALĂ APLICATĂ (ABA)

Inițial, tratamentul pentru Lucas a fost un tip de analiză comportamentală aplicată, bazată pe metodele elaborate de dr. Ivar Lovaas. În 1999, cei mai mulți părinți (inclusiv eu) au fost atât de impresionați de cele două cărți ale Catherinei Maurice, *Let Me Hear Your Voice* [*Lasă-mă să-ți aud glasul*] și *Behavioral Intervention for Young Children with Autism* [*Intervenție comportamentală pentru copiii mici cu autism*], încât aproape oricine folosea ABA folosea o abordare Lovaas.

În 1987, dr. Lovaas a publicat rezultatele unui studiu efectuat pe un grup de 59 de copii cu autism ce analiza cele mai bune moduri în care aceștia puteau să învețe. El a descoperit că grupul de 19 copii care beneficiaseră de terapie ABA unu-la-unu, timp de 40 de ore pe săptămână, aveau cele mai bune rezultate. Din grupul respectiv, aproape jumătate (47%) au ajuns să fie foarte greu de deosebit de colegii lor de clasa întâi, neafecți de autism. Studiul,

care a fost primul de acest fel, le-a dat oarece speranțe și îndrumări părinților care aveau copii nou diagnosticați.

Un studiu ulterior, desfășurat de Lovaas și de doi colegi ai acestuia și publicat în 1993 (McEachin, Smith și Lovaas 1993), arăta că grupul de copii care avuseseră cele mai bune rezultate în studiul inițial încă își mențineau abilitățile la vârsta de 13 ani. Acești copii au continuat să fie imposibil de deosebit de colegii lor în clasele obișnuite de învățământ pe care le urmau, fără a avea nevoie de sprijin sau de alte servicii de învățământ special.

După ce am citit despre studiile lui Lovaas, am decis că ABA avea să ne ofere cele mai bune șanse ca să-l ajutăm pe Lucas. Pentru mine era important să găsesc cel mai bun tratament pentru copilul meu – la fel cum aș fi făcut și dacă acesta ar fi avut o boală fizică, de exemplu leucemie. Eram hotărâtă ca, indiferent cât de reduse erau șansele de vindecare, să folosesc tratamentul care putea să-i dea fiului meu cele mai bune șanse de a duce o viață normală.

Însă cercetările în domeniul ABA merg și mai în profunzime decât studiul Lovaas. Dat fiind că exista o generație de copii care creșteau cu tehnicile ABA, s-au publicat sute de studii care sprijină această metodă ca instrument în educarea copiilor cu autism. De fapt, în materie de forme de terapie cu eficiență demonstrată prin cercetări, niciun alt tratament nu se apropie măcar de succesele pe care le are ABA în cazul copiilor cu autism.

În 1998, Jacobson, Mulick și Green au publicat rezultatele unui alt studiu, care arăta că modelul Lovaas de ABA este eficient din punctul de vedere al costurilor pe termen lung, deși este foarte scump atunci când este aplicat pe termen scurt. Studiile au arătat că, dacă tehnicile de educare se folosesc intensiv în decursul anilor de formare

a aptitudinilor, numărul copiilor care au nevoie de ajutor special după clasa întâi și până la vârsta adultă este mult mai redus.

Din păcate, copiii cu autism nu beneficiază întotdeauna de cel mai bun tratament. Poate că acești copii primesc diagnosticul de la specialiștii în medicină – dar, de obicei, tratamentul pentru autism este aplicat de specialiști în educație, care au propriile lor idei cu privire la ce este potrivit și eficient din punctul de vedere al costurilor – chiar dacă metodele respective nu sunt dovedite a fi cele mai de succes.

Asta s-a întâmplat și cu Lucas. În Statele Unite, copiii cu autism au dreptul la educație gratuită și adaptată în sistemul public. Mai demult, cineva mi-a explicat că Lucas nu avea dreptul la servicii educaționale de cel mai înalt nivel, ci doar la unele de nivel mediu.

Patruzeci de ore pe săptămână de terapie ABA unu-la-unu, pentru un copil de 3 ani reprezintă un tratament foarte scump și multe instituții educaționale ar prefera să nu cheltuiască atâția bani, de vreme ce alte terapii (logopedia, terapia ocupațională, programele eclectice de educație preșcolară specială) sunt considerate a fi mai „adequate“, după părerea unora.

Era în joc viitorul fiului meu, iar mie mi se spunea să renunț la expresia „cele mai bune“ – cel puțin atunci când vorbeam cu specialiștii în educație. Eu voiam să-i ofer lui Lucas cele mai bune șanse de reușită în viață și să încep cu el un program de intervenție ABA, așa că am angajat trei terapeuți care să lucreze cu Lucas și am implicat și un consultant de la un centru zonal de terapie bazat pe metoda Lovaas, care urma să vină la noi acasă, o dată pe lună, și să-i pregătească atât pe terapeuți, cât și pe mine.

Datorită acestei decizii, Lucas a făcut progrese notabile. Și eu am făcut progrese, descoperind că o altă formă de ABA ar putea să ofere beneficii încă și mai mari pentru copilul meu. Iată de ce această carte se referă tocmai la această formă: terapia axată pe comportamentele verbale.

Terapia axată pe comportamentele verbale (VB)

Terapia axată pe comportamentele verbale (VB) înglobează cercetările în domeniul ABA, dar, în același timp, îmbunătățește și capacitatea copilului de a învăța limbajul funcțional.

Ce aduce nou VB este că adaugă o abordare comportamentală analitică aplicată pentru a-i preda copilului cu autism și cu tulburări asociate toate aptitudinile, inclusiv – și cel mai important – aptitudinile de limbaj. Limbajul este tratat ca un comportament ce poate fi modelat și întărit, acordându-se, în același timp, atenție nu numai lucrurilor pe care le spune copilul, ci și motivului pentru care acesta folosește limbajul.

Terapia axată pe comportamentele verbale este o abordare destul de nouă și de populară, care, practic, s-a dezvoltat în ultimii 10–15 ani, pe baza principiilor elementare ale ABA. Deși este relativ nouă în cadrul ABA, terapia axată pe comportamentele verbale se bazează pe conceptele ABA, pe care le extinde, incluzând și analiza pe care B.F. Skinner o face asupra acestor concepte, în cartea sa *Comportamentul verbal* (Skinner 1957).

Comportamentul verbal este o carte foarte complicată – și probabil că acesta este unul dintre motivele

principale pentru care, în mare parte, ea a fost ignorată vreme de zeci de ani. Nimeni nu a remarcat-o, până ce dr. Jack Michael și doctorandul său, Mark Sundberg, de la Western Michigan University (WMU), au început să aplice concepțiile din această carte pentru a le predă aptitudini de limbaj copiilor cu o varietate de dizabilități de dezvoltare.

Primele câteva proiecte de evaluare a comportamentelor verbale au fost create și testate la sfârșitul anilor 1970, la WMU, fiind influențate foarte mult și de dr. Joe Spradlin, de la Universitatea din Kansas. Dizertația de doctorat a lui Mark Sundberg, intitulată „Dezvoltarea unui repertoriu de comportamente verbale folosind limbajul mimico-gestual și analiza comportamentului verbal propusă de Skinner“, a apărut în 1980, cu aproape douăzeci de ani înainte ca terapia axată pe comportamentele verbale să fie folosită uzual printre tehnicile aplicate copiilor cu autism.

Abia în 1998, atunci când dr. Sundberg și dr. Partington au publicat o colecție de trei cărți, părinții copiilor cu autism au început să fie interesați de terapia axată pe comportamentele verbale. Principala carte era *Teaching Language to Children with Autism or Other Developmental Disabilities* [*Predarea limbajului la copiii cu autism sau cu alte dizabilități de dezvoltare*], însă cea mai populară carte dintre cele trei a fost *Assessment of Basic Language and Learning Skills* [ABLLS, *Evaluarea aptitudinilor elementare de limbaj și învățare*].

Această ultimă carte poate fi folosită ca un plan de lucru, ca o formă de evaluare, dar și ca un formular de urmărire a aptitudinilor, care constă dintr-o serie de căsuțe ce trebuie completate de către un adult care îl cunoaște foarte bine pe copil. Evaluarea inițială folosind ABLLS

Cuprins

Notă din partea editorului român	7
Prefață	9
Introducere	13
Capitolul 1 / Să începem cu Analiza Comportamentală Aplicată (ABA)	21
Capitolul 2 / Elementele de bază ale ABA	40
Capitolul 3 / Evaluarea copilului	70
Capitolul 4 / Elaborarea unui sistem de întăritori comportamentali	88
Capitolul 5 / Mandarea (formularea cererilor)	109
Capitolul 6 / Dezvoltarea și îmbunătățirea vorbirii la copiii cu aptitudini verbale inexistente sau minime	126
Capitolul 7 / Predarea cu prevenirea răspunsurilor greșite și folosirea procedurilor de transfer între operanți	146
Capitolul 8 / Predarea aptitudinilor de limbaj receptiv și a altor operanți nonverbali	163
Capitolul 9 / Predarea operanților verbali	184
Capitolul 10 / Coroborarea	204
Capitolul 11 / Predarea deprinderilor de mers la toaletă și a altor abilități importante de îngrijire personală independentă	224
Capitolul 12 / Gânduri de încheiere	246
Anexa 1 / Glosar de termeni/acronime	266
Anexa 2 / Formular de evaluare VB	272
Anexa 3 / Fișe de urmărire a aptitudinilor	278
Anexa 4 / Fișă de sondare săptămânală	281
Anexa 5 / Pagini web utile	283
Mulțumiri	285

EDITURA FOR YOU

Str. Hagi Ghiță, nr. 58, Sector 1, București

Tel./fax: 021/665.62.23

Mobil: 0724.212.695, 0724.212.691

E-mail: comenzi@editura-foryou.ro

Website: www.editura-foryou.ro

Facebook: Editura FY

Instagram: [@edituraforyou](https://www.instagram.com/edituraforyou)

Twitter: [@EdituraForYou](https://twitter.com/EdituraForYou)